

השואה

חזרה לברלין

הסרט על השואה: "דוד" המסר הציוני

בוחר ליליאנטל להראות רק מה שראה אותו הנער. הסיפור מבוסס על ספר אוטוביוגרפי, והתוצאה היא כה מאופקת ורכה, עד שרבים חשו כאילו זו גירסה מדוללת של השואה הטלוויזיונית, אם כי למעשה זה סרט הרבה יותר נבון ומחושב.

בכלל, הנאצים והיהודים היו פופולאריים מאד בפסטיבל הזה, בכל הצורות ובכל הגישות האפשריות. מסמכים סודיים ציגו נאצים נגד נאצים, בסרט תיעודי המבוסס על סרטים שהתגלו רק באחרונה, בארכיון הרייך השלישי. רואים בהם את מישפטי קבוצת שלאפנברג, שניסתה להתנקש ב"היטלר ב-1944. נאצים פולשים לשלויה, אחרי שביימו התקפה על תחנת השידור של עצמם, כדי לספק תירוץ לתוקפנות. בסרט בשם הפולקה הראשונה, נאצים משתמשים בביריונים כדי לזרוע אימה ב"ציבור, בתקופה שבה לא היו עדיין בשיל"טון, בסרט בשם הדיברה החמישית. פרוץ מלחמת העולם השנייה והתפשטות התורה הנאצית שוברים סופית את שפיות דעתו של בן איכרים שוודי בהקיסר. צבאות רומל עומדים לפרוש לאלכסנדריה ב"אלכסנדריה מדוע של יוסף שאהין, סרט מצרי שעלילתו מתרחשת ב-1942. שאהין משלב בו תמונות נוף של אלכסנדריה עם קטעי נאומים של היטלר וצילומים תיעודיים של הצבא הגרמני המנצח, וכדי שלא יחשדו איש שנאצים מתו ונקברו עם תום המלחמה, בא סרט אוסטרי בשם קאטבך להראות כיצד הבורגני הקטן של היום ממשיך לחשוב ולהתנהג, במיקריט רבים, כמו נאצי, להתגעגע לתקופה שבה היה סדר והרכבות יצאו בזמן. הסרט זכה בכמה פרסים מטעם ועדות קאתוליות ואקומניות, על העזתו לומר דברים אלה.

ומול הנאצים — היהודים. לא רק ב"דוד, שבו הם מהווים מרכז הסרט, אלא בכל מיני סרטים אחרים, שבהם נדמה כאילו הפכו דמות אחת או שתיים ליהודי דיות, או שציירו יהודי לסיפור, רק כדי להיות ברוח הזמן. בהתחברות של ז'אן מורו בוגדת אמה של הגיבורה בבטלה — עם רופא יהודי, וזאת ערב פרוץ מלחמה העולם הראשונה, למה יהודי ולמה מיל"חמה? כי זה עושה את הכל לדרמטי יותר. ארנסטו המתבגר, שאינו יכול ל"החליט אם הוא מעדיף גברים או נשים, הוא בן למישפחה יהודית וחי בתוך קהילה יהודית, סטודנטית הזורעת רעיונות מת"קמים ומהפכניים בין חבריה, באלכסנדריה מדוע, היא יהודיה, אבל בני משפחתה, שגמלטים מפני הנאצים לחיפה, הם נציגי הציונות שבעטה בחלומות השויון וה"אחוה. יהודי מתגורר בחצרה של מישפחה פולנית אצילה בפולקה הראשונה, והוא מתאבד ברגע שהנאצים תופסים את ה"שילטון.

קשה לספור כמה פעמים הדליקו בבר"לין נרות על המסך הגדול והשמיעו דברי ברכה. אכן, השואה הפכה לאופנה, ב"ברלין 1979.

המשך דיווחו של דן פיינרו על פסטיבל ברלין — בגיליון הבא.

מסתבר שלא די בשמות גדולים כדי שיהיו סרטים גדולים, וכמה מן הסרטים עוררו פשוט מבוכה בצופים.

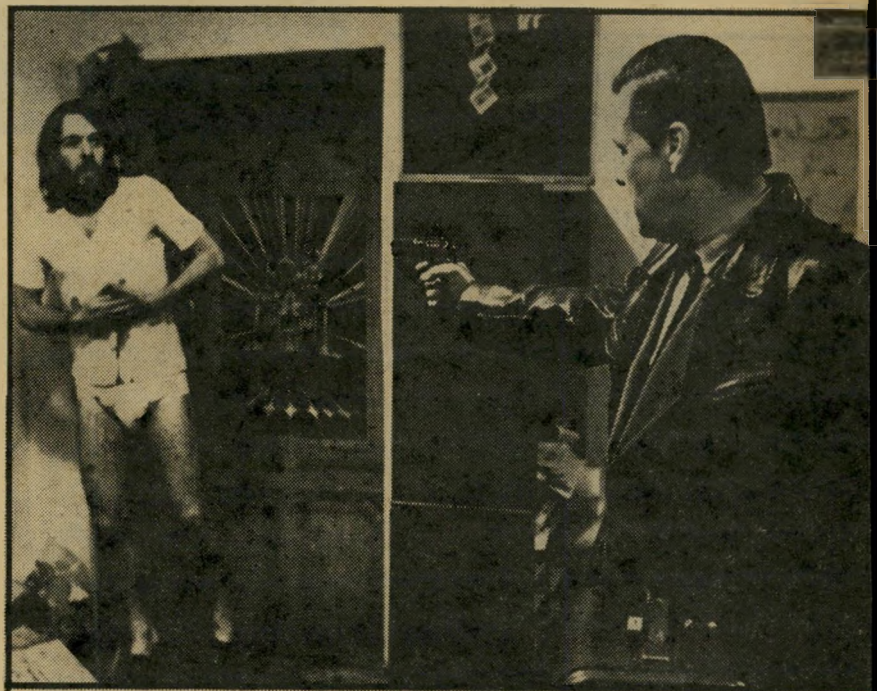
ערפדים

בצבעים מרהיבים

הסרט מיפגשים עם אנשים חשובים של פטר ברוק הוא אחד הקישקושים היומריים ביותר שנעשו אי פעם, הוכחה נוספת שגאון בתיאטרון אינו בהכרח גאון בקולנוע. ארנסטו של סאלבטורה סאמפרי (יוצר שהצטיין בעבודות כמו איזה מין עוזרת) הוא האלטורה מיסחרית שבה מגוון הבמאי את סטיותיו המיניות. במקום לטפל, כהרגלו, בנער מתבגר המתעלס עם אשה מבוגרת, הוא מטפל הפעם בנער מתבגר המתעלס עם גבר מבוגר. עם נער מתבגר, וגם עם נערה מתבגרת. ממש עושר דרמטי מופלג. אין פלא שכאשר הכריזו השופטים, בטכס הסיום, על פרס המישחק למיקלה פלאצידו (המגלם את

ה תבונה לא היתה מתכוונתיהם ה"בולטות של מארגני פסטיבל הסרטים ה"29 בברלין. שאם לא כן, אפשר היה למנוע הרבה תקלות ובושות, ולעבור את המאורע בשקט ובשלוה, כיאה לפסטיבל אמנותי. אם כי לא ברור, אם אכן טוב לפסטיבל שיעבור בשקט ובשלוה. קצת רעש ומהומה יכולים רק להוסיף לפיר"סומת, ומבחינה זו, לא היה לברלין במה להתבייש.

בראש ובראשונה, השערוריה הקשורה לצייד הצבאים (ראה עמודים 56-57) היתה כימעט מתוכננת. הרוסים הזהירו מראש את הנהלת הפסטיבל, שלא יוכלו להבליג על "הצגת סרט המציג את הווייט"נאמים הגיבורים כרוצחים סאדיסטיים," אך וולף דונר, מנהל השימחה בברלין, התעקש להציג את הסרט כבר ביומו ה"שלישי של הפסטיבל. ומה שקרה. קרה. ולמי שתמה מדוע לא העביר דונר את הסרט ליומו האחרון של הפסטיבל (כפי שעשו היוגוסלבים רק לפני חודש בבלגרד), כדי לנטרל אפשרות של פרישה, מוצעים

הסרט על הימון האוסטרי: "קסכאך" המסר האנטי-נאצי

המין. אבל הכוונות עלו בהרבה על התר"צאות. ואילו וורנר הרצוג, אחד מנערי"הפלא של הקולנוע הגרמני, החליט שגם הוא יכול להיות וירטואוז, ושיחזר מחדש סרט קלאסי על ערפדים, בשם נוספראטו, מבלי להוסיף מאומה, מבחינה רעיונית וצורנית, פרט לצבעים מרהיבים.

גם דרמות אנושיות קטנות אפשר היה ל"גלות מפעם לפעם. אדי קונסטנטיין, סופר כוכב לשעבר, צבט את הלב, כשהוא מצומק, חיזור ועיף. הוא בא להקליט תקליט בגרמניה ועבר דרך הפסטיבל, מתוך תיקווה לסיפתיוורה שתנחת גם על כתפו. טרנס סטאמפ, מי שהיה הנער היפהפה של הקולנוע הבריטי, הולך ומאפיר.

גולי כריסטי, שנמנתה על צוות השופ"טים, הולכת לה לבדה רוב הזמן, כשהיא לבושה כסטודנטית, שיערה גזון בתיספורת קצרה, דמוי נער, ומצטרפת ביום האחרון של הפסטיבל למחאה נגד צייד הצבאים, שלא ראתה קודם לכן, משום שהסרט לא נמנה על הסרטים המשתתפים בתחרות.

אבל למי שאוהב קולנוע כל הדברים הללו הם שוליים. פסטיבל סרטים לא נמדד לפי מספר הכוכבים שבו, ואפילו לא לפי רמת הסרטים המוצגים בו. הפסטיבל רק מציג סרטים — הוא אינו עושה אותם — ואם היבול השנתי איננו משופר או מגוון אין זו אשמתו של הפסטיבל.

מיהו

יהודי?

ה היה גם הפסטיבל של המיקריות המזורה. למשל, הפרס הראשון ניתן לסרט בעל מסר ציוני, דוד, שבו הגיבור מסיים את הסרט כשהוא עולה לארץ ישראל לצילי ארצה עלינו וחולצה כחולה. ואילו פרס שני הוענק לסרט אלכסנדריה מדוע, המוקיע את הציונות. שעה אחרי הצגת דודי הזמן איש חצפן מריו אופני ברג את הישראלים שבין באי הפסטיבל לצפות בסרט תעמולה חדש משלו, הדרך הקשה לפלסטין, שהוא סרט אנטי-ציוני לעילא ולעילא.

בעיקבות הסרט השוודי הקיסר, שגיבורו הוא צעיר מוגבל בשכלו, הוצג סרט אחר, אלברט מדוע, שהוא סיפור אמיתי של איש מגודל מידות ומוגבל, המשמש נושא לעגם של כל בני כפרו, עד שהוא מתאבד. השחקן הראשי בסרט, שישחק את עצמו, אכן מת לאחר ההסרטה, במוסד לחולי נפש. הסרט זכה לפרס הביקורת, והיה בהחלט הפתעה נעימה, מאחר והוא פרו עבודתו של בימאי צעיר, יוזף רדל, שזו היתה עבודת הגמר שלו בבית-הספר ל"קולנוע. הוא עשה זאת משום שהכיר אישית את השחקן הטרגי הזה.

דוד של פטר ליליאנטל, הסרט שזכה בפרס הגדול, דב הזהב, הוא סרט מוזר המתאר את השואה מזווית בלתי צפויה, דרך עיניו של נער יהודי המצליח להישאר בחיים בברלין, בעת מלחמת-העולם ה"שניה. מבלי לטשטש את המאורעות שקרו,

המאהב המבוגר של הגיבור, התקבלה ההחלטה בשריקות בוז רמות. מיצעד הסרטים במישקל-נוצה נמשך גם עם שמות מבטיחים יותר, מקורביו של פרנסואה טריופ הסבירו שהוא עשה את אהבה נמלטת כדי לעזור לירידו, השחקן ז'אן-פיאר לאו, העובר תקופה קשה ביותר, אולי זו מחווה אנושית נאה, אבל אין היא משנה את העובדה, שאהבה נמלטת אינו יותר ממהתלה. ז'אן מורו, כבמאית, השתמשה בסימון סיניורה ואדית קלבר (שחקנית תיאטרון גרמניה, מאד באופנה), אבל כל מה שהוציאה מתחת ידיה הוא מסע נוסטלגי צבעוני, סימפטי, אבל רדוד. פול שראדר, מחבר נהג מונית שהפך לבימאי, ניסה בסרטו השני, שחקנית ה"פורנו, לשלב את אימת הכרך עם הפורייטניות השמרניות של הפרובינציה, ועם רמוזים להצעות מאחרי הקלעים של תעשיית

שני הסברים. הראשון — דונר יערוך את המדור התרבותי של השבועון רב התפוצה דר שפיגל, החל בחודש מאי. לכן הוא נוהג בפסטיבל כמינהג לואי ה"15, שאמר: "אחרי המבול": ההסבר השני — דונר הרגיש שהפסטיבל עומד להיות פושר מדי, לכן חיפש הזדמנות ליצור סביבו התעניינות. הוא מצא.

לא שלעניין לא היו גם צדדים מבדחים, כמה מאנשי ההנהלה, שזעמו על התגובה הרוסית, לא יכלו להתאפק והתוודו, בסודי סודות, שכל המישלחות הפורשות, לפני שארזו את מזוודותיהן, דאגו ללכת לגזבר ולגבות את דמי האירוח בברלין, שהובטחו להם לכל משך הפסטיבל.

אפשר לפקפק גם בתבונה של בחירת הסרטים שהוצגו. אמנם על הניר הרישימה נראתה מבטיחה ומרתקת, אבל